EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

25. oktoober 2011 *

Liidetud kohtuasjades C-509/09 ja C-161/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel esitatud kaks eelotsusetaotlust, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa) (C-509/09) 10. novembri 2009. aasta otsusega ja Tribunal de grande instance de Paris (Prantsusmaa) (C-161/10) 29. märtsi 2009. aasta otsusega, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 9. detsembril 2009 ja 6. aprillil 2010, menetlustes

eDate Advertising GmbH

versus

X

ja

Olivier Martinez,

* Kohtumenetluse keeled: saksa ja prantsuse.

Robert Martinez

versus

MGN Limited,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, U. Lõhmus ja M. Safjan (ettekandja), kohtunikud E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen ja T. von Danwitz,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,
kohtusekretär: ametnik B. Fülöp,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. detsembri 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– eDate Advertising GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* H. Graupner ja *Rehctsanwalt* M. Dörre,

– X, esindaja: *Rechtsanwalt* A. Stopp,

– MGN Limited, esindaja: advokaat C. Bigot,

– Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja J. Kemper,

– Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues ja B. Beaupère-Manokha,

– Taani valitsus, esindaja: C. Vang,

– Kreeka valitsus, esindaja: S. Chala,

– Itaalia valitsus, esindaja: W. Ferrante,

– Luksemburgi valitsus, esindaja: C. Schlitz,

– Austria valitsus, esindajad: C. Pesendorfer ja E. Riedl,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: F. Penlington, keda abistas J. Stratford, *QC*,

– Euroopa Komisjon, esindaja: M. Wilderspin,

olles 29. märtsi 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused käsitlevad nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42, edaspidi „määrus") artikli 5 punkti 3 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399; edaspidi „direktiiv") artikli 3 lõigete 1 ja 2 tõlgendamist.

2 Need taotlused on esitatud kahes kohtuvaidluses, mille pooled on esimese kohtuvaidluse puhul X ja äriühing eDate Advertising GmbH (edaspidi „eDate Advertising") ja teise kohtuvaidluse puhul Olivier ja Robert Martinez ning äriühing MGN Limited (edaspidi „MGN") seoses nende kostjate tsiviilvastutusega internetis avaldatud teabe ja fotode eest.

Õiguslik raamistik

Määrus

3 Määruse põhjenduses 11 on märgitud:

„Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olemas olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud."

4 Määruse II peatüki („Kohtualluvus") 1. jaos „Üldsätted" asuva artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata."

5 Sama määruse artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras."

6 II peatüki 2. jaos „Kohtualluvus erandjuhtudel" asuva artikli 5 punkt 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

[…]

3. lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda".

Direktiiv

7 Direktiivi põhjenduse 22 neljas lause on järgmine:

„[…] et tõhusalt tagada teenuste osutamise vabadus ning teenuseosutajate ja saajate õiguskindlus, peaks selliste infoühiskonna teenuste suhtes olema põhimõtteliselt kohaldatav teenuseosutaja asukoha järgse liikmesriigi õigus."

8 Direktiivi põhjenduses 23 on märgitud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk ei ole seaduste kollisiooni käsitleva rahvusvahelise eraõiguse täiendavate eeskirjade kehtestamine, samuti ei käsitle see kohtualluvust; rahvusvahelise eraõiguse eeskirjadega määratud kohaldatava seaduse sätted ei tohi piirata käesoleva direktiiviga kehtestatud infoühiskonna teenuste osutamise vabadust."

9 Direktiivi põhjenduses 25 on täpsustatud:

„Eraõiguslike vaidlustega tegelevad siseriiklikud kohtud, kaasa arvatud tsiviilkohtud, võivad kooskõlas käesolevas direktiivis kehtestatud nõuetega võtta meetmeid, mis lahknevad infoühiskonna teenuste osutamise vabadusest."

10 Direktiivi eesmärk on vastavalt selle artikli 1 lõikele 1 „kaasa aidata siseturu nõuetekohasele toimimisele, tagades infoühiskonna teenuste vaba liikumise liikmesriikide vahel".

11 Direktiivi artikli 1 lõige 4 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolev direktiiv ei kehtesta täiendavaid rahvusvahelise eraõiguse norme ega käsitle kohtualluvust."

12 Direktiivi artikli 2 punkti h alapunktis i on märgitud:

„Kooskõlastatud valdkonda kuuluvad nõuded, mida teenuseosutaja peab täitma:

– infoühiskonna teenuse alustamisel, nagu nõuded kutseoskuste, loa või teatamise kohta,

– infoühiskonna teenuse osutamisel, nagu nõuded teenuseosutaja käitumise, teenuse kvaliteedi või sisu kohta, sealhulgas reklaamile ja lepingutele esitatavad nõuded, või nõuded teenuseosutaja vastutuse kohta".

13 Direktiivi artikli 3 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Iga liikmesriik tagab, et infoühiskonna teenused, mida pakub tema territooriumil asuv teenuseosutaja, vastavad kõnealuses liikmesriigis kehtivatele kooskõlastatud valdkonna küsimusi puudutavatele siseriiklikele õigusnormidele.

2. Liikmesriigid ei tohi kooskõlastatud valdkonda kuuluvatel põhjustel piirata teisest liikmesriigist pärit infoühiskonna teenuste osutamise vabadust."

14 Direktiivi artikli 3 lõikes 4 on täpsustatud tingimused, mille korral liikmesriigid võivad võtta meetmeid konkreetse infoühiskonna teenuse osas erandi tegemiseks lõikest 2.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-509/09

15 Saksa kohus karistas Saksamaal elavat X-i ja tema venda 1993. aastal eluaegse vabadusekaotusega tuntud näitleja mõrva eest. Ta vabastati tingimisi 2008. aasta jaanuaris.

16 Austrias asutatud äriühing eDate Advertising haldab internetiportaali www.rainbow.at. Rubriigi „Info-News" arhiivis oli kuni 18. juunini 2007 kättesaadav 23. augusti 1999. aasta uudis. Selles märgiti – viidates nimepidi nii X-ile kui ka tema vennale –, et mõlemad olid esitanud süüdimõistva kohtuotsuse peale edasikaebuse Karlsruhe's (Saksamaa) asuvale Bundesverfassungsgericht'ile (föderaalne konstitutsioonikohus). Lisaks 1990. aastal toime pandud teo lühikirjeldusele osundatakse süüdimõistetute kaitseadvokaati, kelle sõnul soovivad nad tõendada, et mitme peamise tunnistaja poolt protsessi käigus antud ütlused ei vastanud tõele.

17 Hageja esitas eDate Advertisingu vastu nõude lõpetada teabe esitamine ning kohustuda tulevikus sellisest rikkumisest hoiduma. eDate Advertising ei vastanud sellele kirjale, kuid eemaldas 18. juunil 2007 asjakohase teabe oma veebisaidilt.

18 Saksa kohtutele esitatud hagis nõuab X, et eDate Advertising lõpetaks hageja nimetamise seoses viidatud teoga tema täisnimega. eDate Advertising vaidlustas eelkõige

Saksa kohtute rahvusvahelise kohtualluvuse. Hagi rahuldati kahes esimeses kohtuastmes, kuid eDate Advertising palub Bundesgerichtsofis endiselt jätta hagi rahuldamata.

19 Bundesgerichtshof märgib, et selle hagi lahendus sõltub küsimusest, kas madalama astme kohtud tunnistasid õigustatult rahvusvahelist pädevust, et lahendada vaidlus vastavalt määruse artikli 5 lõikele 3.

20 Kui tuvastatakse Saksa kohtute rahvusvaheline pädevus, siis tuleb vastata küsimusele, kas kohaldada Saksa või Austria õigust. See sõltub direktiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 tõlgendamisest.

21 Ühelt poolt võib päritoluriigi põhimõte olla materiaalõiguslikuks korrektiiviks. Kohtu asukohariigi kollisiooninormide alusel ette nähtud sisulise tulemuse ulatust oleks konkreetsel juhul vajaduse korral muudetud ja piiritletud päritoluriigi õiguse vähem rangete nõuetega. Selle tõlgenduse kohaselt ei mõjuta päritoluriigi põhimõte kohtu asukohariigi kollisiooninorme ning seda tuleks rakendada – nii nagu EÜ asutamislepingus esitatud põhivabadusi – üksnes materiaalõiguse tasandil erinevate õigusnormide puuduste ja eeliste omavahelisel võrdlusel.

22 Teisalt võib direktiivi artikkel 3 kehtestada kollisiooninormide üldpõhimõtte, mis toob kaasa selle, et kohaldatakse üksnes päritoluriigis kehtivat õigust, mis lükkab kõrvale siseriiklikud kollisiooninormid.

23 Bundesgerichtshof märgib, et kui päritoluriigi põhimõtet lugeda materiaalõiguslikuks piiranguks õiguse kohaldamisele, siis oleks kohaldatav Saksamaa rahvusvaheline

eraõigus ja tuleks tühistada vaidlustatud kohtuotsus ning jätta hagi lõplikult rahuldamata, sest Saksa õiguse põhjal ei saa tunnistada hageja õigust nõuda rikkumise lõpetamist. Kui aga päritoluriigi põhimõtet lugeda kollisiooninormiks, siis tuleks X-i õigust nõuda rikkumise lõpetamist hinnata Austria õiguse alusel.

24 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas […] määruse […] artikli 5 punktis 3 esinevat väljendit „[paik], kus kahjustav sündmus […] võib toimuda" tuleb isikuõiguse sellise (võimaliku) rikkumise korral, mis tuleneb veebisaidi sisust, tõlgendada nii,

et puudutatud isik võib esitada rikkumise lõpetamise hagi veebisaidi haldaja vastu, olenemata viimase asukohaliikmesriigist, iga liikmesriigi kohtusse, kus asjaomane veebisait on kättesaadav,

või

on selleks, et vaidlus alluks sellise liikmesriigi kohtule, mis ei ole veebisaidi haldaja asukohaliikmesriik, nõutav ka vaidlustatud teabe või veebisaidi eriline seos kohtu asukohariigiga, mis läheb kaugemale veebisaidi tehniliselt võimalikust kättesaadavusest?

2. Kui selline eriline seos riigi territooriumiga on nõutav:

   Milliste kriteeriumide alusel tuleb kõnealune seos kindlaks määrata?

   Kas oluline on see, et vaidlusalune veebisait on selle haldaja soovi kohaselt sihipäraselt adresseeritud (ka) interneti kasutajatele kohtu asukohariigis, või piisab sellest, et veebisaidil kättesaadaval teabel on teatav objektiivne seos kohtu asukohariigiga selles tähenduses, et erinevate asjassepuutuvate huvide kollisioon – hageja huvi tema isikuõiguste austamise vastu ja veebisaidi haldaja huvi veebisaidi sisustamise ja uudiste edastamise vastu – võib konkreetse juhtumi asjaoludel, eeskätt tulenevalt vaidlusaluse veebisaidi sisust, olla tõepoolest toimunud või võib toimuda kohtu asukohariigis?

   Kas selleks, et tuvastada eriline seos riigi territooriumiga, on määrava tähtsusega küsimus, mitu korda on vaidlusalust veebisaiti kohtu asukohariigis vaadatud?

3. Kui selleks, et vaidlus alluks teise liikmesriigi kohtule, ei ole eriline seos riigi territooriumiga nõutav või kui sellise seose eeldamiseks on piisav, et vaidlusalusel teabel on objektiivne seos kohtu asukohariigiga selles tähenduses, et erinevate asjassepuutuvate huvide kollisioon võib konkreetse juhtumi puhul, eeskätt tulenevalt vaidlusaluse veebisaidi sisust, olla tõepoolest toimunud või võib toimuda kohtu asukohariigis, ja kõnealuse erilise seose eeldamiseks ei ole vaja tuvastada, et vaidlusalust veebisaiti on kohtu asukohariigis teatav minimaalne arv kordi vaadatud:

   Kas […] direktiivi […] artikli 3 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii,

et kõnealuseid sätteid võib pidada kollisiooninormideks selles tähenduses, et need näevad ka tsiviilõiguse valdkonnas, olenemata siseriikliku õiguse kollisiooninormidest, ette päritoluriigi õiguse ainukohaldamise,

või

on kõnealuste sätete puhul tegemist materiaalõigusliku korrektiiviga, millega muudetakse siseriiklike kollisiooninormide alusel kohaldatavaks tunnistatud materiaalõiguse rakendamisel tehtud õigusliku järelduse sisu ja piiratakse seda päritoluriigi normidega?

Kui […] direktiivi artikli 3 lõiked 1 ja 2 on kollisiooninormid:

Kas kõnealused sätted näevad ette vaid päritoluriigi materiaalõiguse ainukohaldamise või ka seal kehtivate kollisiooninormide kohaldamise, mille tagajärjel jääb võimalikuks päritoluriigi õiguse *renvoi* (tagasisaade) sihtriigi õigusele?"

Kohtuasi C-161/10

25 Prantsuse näitleja Olivier Martinez ja tema isa Robert Martinez kaebavad Tribunal de grande instance de Paris'le esitatud hagis, et on rikutud nende eraelu puutumatust ja Olivier Martinezi mainet, kui aadressil www.sundaymirror.co.uk kättesaadav veebileht avaldas 3. veebruaril 2008 ingliskeelse teksti, mille pealkiri oli menetluses vaidlustamata prantsuskeelse tõlke kohaselt „Kylie Minogue ja Olivier Martinez on jälle koos" ja mis esitas üksikasjad nende kohtumisest.

26 Hagi põhineb Code civil'i artiklil 9, milles on sätestatud, et „igaühel on õigus oma eraelu austamisele", ning see esitati Inglise õiguse alusel asutatud äriühingu MGN vastu, kes annab välja Suurbritannia ajalehte Sunday Mirror. Selle äriühingu arvates puudub Tribunal de grande instance de Paris'l pädevus, kuna vaidlusaluse avaldamise ja väidetavalt Prantsuse territooriumil tekkinud kahju vahel puudus piisav seos; seevastu leiavad hagejad, et selline seos ei ole vajalik ja et igal juhul on see olemas.

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kahjustavat sündmust, mis toimus internetivõrgus, saab lugeda liikmesriigi territooriumil toimunuks üksnes siis, kui esineb piisav, oluline või tihe seos selle territooriumiga.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et määruse artikli 2 ja artikli 5 punkti 3 sõnastusest ei ilmne selgelt vastus küsimusele liikmesriigi kohtu pädevuse kohta hinnata isikuõiguste rikkumist, mis toimus internetis sellisel saidil, mida haldab teises liikmesriigis asuv isik ja mis on peamiselt mõeldud selle teise liikmesriigi avalikkusele.

29 Neil asjaoludel otsustas Tribunal de grande instance de Paris menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas […] määruse […] artiklit 2 ja artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et nende kohaselt kuulub liikmesriigi kohtu alluvusse isikuõiguste rikkumise korral esitatud hagi, kui võimalik rikkumine seisneb teabe ja/või fotode avaldamises teises liikmesriigis

asutatud äriühingu poolt väljaantaval veebisaidil, mis asub teises liikmesriigis – või ka mõnes teises liikmeriigis peale esimesena nimetatud liikmesriigi:

– vaid tingimusel, et seda veebilehte saab külastada esimesena nimetatud riigist või

– üksnes juhul, kui kahjustava sündmuse ja esimesena nimetatud riigi territooriumi vahel on piisav, oluline ning tihe seos, ning kas selle seose aluseks võib olla:

  – vaidlusaluse veebilehe külastuste arv esimesena nimetatud liikmesriigist kas absoluutsena või suhtarvuna võrreldes kõnealuse veebilehe kõigi külastuste arvuga;

  – isikuõiguste rikkumisele tugineva isiku või kõikide asjaomaste isikute elukoht või kodakondsus,

  – vaidlusaluse teabe levitamise keel või mis tahes muu asjaolu, millest võib tuletada veebilehe väljaandja tahet pöörduda eelkõige esimesena nimetatud riigi avalikkuse poole,

  – koht, kus kirjeldatud asjaolud aset leidsid ja/või kus on üles võetud arvutivõrku üles pandud fotod,

  – muud kriteeriumid [?]”

30 Euroopa Kohtu president otsustas 29. oktoobri 2010. aasta määrusega vastavalt kodukorra artiklile 43 liita kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10 suulise menetluse ja kohtuotsuse huvides.

Vastuvõetavus

31 Itaalia valitsus leiab, et kohtuasjas C-509/09 esitatud küsimused tuleb lugeda vastuvõetamatuks, kuna need ei ole põhikohtuasjas asjakohased. Rikkumise lõpetamise hagi on kiireloomuline kohtulik meede ja eeldab seega kahjustava tegevuse aktuaalsust. Käesolevas asjas nähtub siiski esitatud asjaoludest, et väidetavalt kahju tekitanud tegevus ei olnud rikkumise lõpetamise nõude esitamise ajal enam aktuaalne, sest veebisaidi haldaja oli vaidlusaluse teabe enne menetluse algust juba eemaldanud.

32 Sellega seoses tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval siseriiklikul kohtul kohtuasja eripära arvesse võttes õigus hinnata eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks ning Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud eelotsuse tegema (vt 17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-52/09: TeliaSonera Sverige, EKL 2011, lk I-527, punkt 15 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotlusele saab Euroopa Kohus vastuse andmata jätta vaid siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õiguse tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, eriti kui probleem on hüpoteetiline (vt eespool viidatud kohtuotsus TeliaSonera Sverige, punkt 16).

34 Põhikohtuasjas ei näi rikkumise lõpetamise hagi ese olevat seetõttu ära langenud, et saidi haldaja oli juba vaidlusaluse teabe enne kohtuasja algust eemaldanud. Nagu on käesoleva kohtuotsuse punktis 18 meenutatud, siis rahuldati rikkumise lõpetamise hagi kahes madalamas kohtuastmes.

35 Igal juhul on Euroopa Kohus juba märkinud, et määruse artikli 5 punkti 3 sõnastust silmas pidades ei eelda see määrus, et tegelik kahju esineb (vt selle kohta 1. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-167/00: Henkel, EKL 2002, lk I-8111, punktid 48 ja 49). Sellest ilmneb, et õigusvastaseks loetava tegevuse kordumise takistamist taotlev hagi kuulub selle sätte alla.

36 Neil asjaoludel tuleb eelotsusetaotlus lugeda vastuvõetavaks.

Eelotsuse küsimused

Määruse artikli 5 punkti 3 tõlgendamine

37 Kohtuasja C-509/09 kahe esimese küsimusega ja kohtuasja C-161/10 ainsa küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, soovivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud Euroopa Kohtult sisuliselt teada, kuidas tõlgendada määruse artikli 5 punktis 3 kasutatud väljendit „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda", kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga.

38 Neile küsimustele vastamiseks tuleb meenutada, et esiteks tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tõlgendada määruse sätteid iseseisvalt, võttes arvesse määruse süsteemi ja eesmärke (vt eelkõige 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-189/08: Zuid-Chemie, EKL 2009, lk I-6917, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Teiseks, arvestades et määrus asendab liikmesriikidevahelistes suhetes 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta (edaspidi „Brüsseli konventsioon"), võib Euroopa Kohtu tõlgendusi konventsiooni sätetele laiendada ka määrusele, kui nende ühenduse aktide sätted on sisult võrdväärsed (eespool viidatud kohtuotsus Zuid-Chemie, punkt 18).

40 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et määruse artikli 5 punktis 3 ette nähtud valikuline kohtualluvus, mis on erandiks kostja elukohajärgse kohtu kohtualluvuse põhimõttest, põhineb vaidluse ning kahjustava sündmuse toimumise koha kohtute vahelisel tihedal seosel, mis õigustab neile kohtutele pädevuse andmist korrakohasele õigusemõistmisele kaasaaitamise ja menetluse nõuetekohase kujundamise põhjusel (vt eespool viidatud kohtuotsus Zuid-Chemie, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Ühtlasi tuleb meenutada, et väljend „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud" peab silmas nii kahjustava sündmuse kui ka kahju tekkimise paika. Need kaks paika võivad endast kujutada olulist seost kohtualluvuse seisukohast, sest kumbki võib asjaoludest olenevalt anda eriti kasuliku viitepunkti nii tõendamise kui ka menetluse korraldamise seisukohast (7. märtsi 1995. aasta otsus kohtuasjas C-68/93: Shevill jt, EKL 1995, lk I-415, punktid 20 ja 21).

42 Mis puudutab nende kahe seosekriteeriumi kohaldamist hagidele, millega taotletakse mittevaralise kahju hüvitamist, mis väidetavalt tekkis laimava väljaande tõttu, siis leidis Euroopa Kohus, et ajakirjanduses avaldatud ja mitmes osalisriigis levitatud artikliga toimunud laimamise korral võib kannatanu esitada väljaandja vastu kahju hüvitamise nõude kas selle osalisriigi kohtutesse, kus on laimava väljaande väljaandja asukoht, kusjuures neil kohtutel on pädevus määrata hüvitis laimamisest tekkinud kogu kahju eest; või iga osalisriigi kohtutesse, kus väljaannet levitati ja kus kannatanu mainet tema sõnul kahjustati, kusjuures neil kohtutel on pädevus määrata hüvitis vaid selle kahju eest, mis tekkis kohtu asukohariigis (eespool viidatud kohtuotsus Shevill jt, punkt 33).

43 Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus samuti, et ehkki väljaande levitamise riigi kohtute pädevuse piiramine vaid selle kahjuga, mis tekkis kohtu asukohariigis, tekitab teatud ebamugavusi, on hagejal siiski alati võimalus esitada kogu oma nõue kas kostja elukohajärgsesse kohtusse või laimava väljaande väljaandja asukohajärgsesse kohtusse (eespool viidatud kohtuotsus Shevill jt, punkt 32).

44 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 39, võib neid kaalutlusi kohaldada ka muudele meediakanalitele ja sidevahenditele ning need võivad hõlmata mitmesuguseid isikuõiguste rikkumisi, mida erinevates õigussüsteemides tuntakse, nagu põhikohtuasjade hagejate väidetud rikkumised.

45 Siiski märkisid nii eelotsusetaotluse esitanud kohtud kui ka suurem osa pooltest ja huvitatud isikutest, kes Euroopa Kohtule märkusi esitasid, et veebisaidil mingi teabesisu avaldamine erineb sellise meediaväljaande nagu trükise territoriaalsest levitamisest, kuna esimesega taotletakse põhimõtteliselt selle teabesisu kättesaadavust kõikjal. Seda sisu võib kohe näha määramatu arv internetikasutajaid kõikjal maailmas, sõltumata selle levitaja tahtest, et nimetatud sisu vaadataks väljaspool asukohajärgset liikmesriiki, ja väljaspool tema kontrolli.

46 Seega näib, et internet vähendab levitamisega seotud kriteeriumi kasulikkust, kuna internetis avaldatud teabesisu levitamise ulatus on põhimõtteliselt ülemaailmne. Lisaks ei ole alati tehniliselt võimalik kindlalt ja usaldusväärselt kvantifitseerida seda levitamist seoses kindla liikmesriigiga ega ka järelikult hinnata kahju, mis on üksnes selles liikmesriigis tekkinud.

47 Eespool viidatud kohtuotsusest Shevill jt tuleneva, kahju tekkimisega seotud kriteeriumi rakendamise raskused interneti kontekstis on kontrastis isikuõiguse omanikule tekkida võiva kahjustuse raskusega, kui ta avastab, et sellist õigust kahjustav teabesisu on kättesaadav kõigis maailma paigus, nagu seda märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 56.

48 Seega tuleb kohandada käesoleva otsuse punktis 42 viidatud seosekriteeriume nii, et isik, kelle isikuõigusi on interneti teel rikutud, võib lähtuvalt kohast, kus selle rikkumise poolt Euroopa Liidus põhjustatud kahju tekkis, pöörduda kohtusse selle kahju terves ulatuses. Kuna internetis avaldatud teabesisu mõju isiku isikuõigustele võib kõige paremini hinnata selle paiga kohus, kus kannatanul on huvide kese, siis kohtualluvuse omistamine sellele kohtule vastab korrakohase õigusemõistmise eesmärgile, mida meenutati käesoleva kohtuotsuse punktis 40.

49 Paik, kus on isiku huvide kese, vastab üldiselt tema alalisele elukohale. Siiski võib isiku huvide kese olla ka sellises liikmesriigis, kus tal ei ole alalist elukohta, kuna muud näitajad, nagu kutsealane tegevus, võivad tõendada eriti lähedast seost selle liikmesriigiga.

50 Selle paiga kohtu kohtualluvus, kus väidetaval kannatanul on huvide kese, on kooskõlas kohtualluvuse eeskirjade ootuspärasuse eesmärgiga (vt 12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-144/10: BVG, EKL 2011, lk I-3961, punkt 33) ka kostja vaatenurgast, kuna kahjustava teabesisu levitaja on selle sisu internetis avaldamise hetkel teadlik sisus kirjeldatud isikute huvide keskmetest. Seega tuleb märkida, et huvide keskme kriteerium võimaldab hagejal raskusteta kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda, ja kostjal mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse teda võib kaevata (vt 23. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-533/07: Falco Privatsstiftung ja Rabitsch, EKL 2009, lk I-3327, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

51 Eespool viidatud kohtuotsusest Shevill jt tulenev kahju tekkimise kriteerium annab – erinevalt terve kahju hüvitamise nõudest – kohtualluvuse iga liikmesriigi kohtutele, mille territooriumil on või oli internetis avaldatud teabesisu kättesaadav. Neil kohtutel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle liikmesriigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud.

52 Seega tuleb kohtuasja C-509/09 kahele esimesele küsimusele ja kohtuasja C-161/10 ainsale küsimusele vastata, et määruse artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga, siis võib isik, kes leiab, et tema õigusi on rikutud, pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu kahju osas kas selle riigi kohtute poole, kus on teabesisu avaldaja asukoht, või selle riigi kohtute poole, kus on tema huvide kese. See isik võib kogukahju hüvitamise nõude asemel esitada ka nõude iga liikmesriigi kohtusse, mille territooriumil on või oli internetis avaldatud teabesisu kättesaadav. Neil kohtutel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle riigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud.

Direktiivi artikli 3 tõlgendamine

53 Kohtuasjas C-509/09 esitatud kolmanda küsimusega soovib Bundesgerichtshof teada, kas direktiivi artikli 3 lõikeid 1 ja 2 võib pidada kollisiooninormideks selles tähenduses, et need näevad ka tsiviilõiguse valdkonnas infoühiskonna teenuste osas, olenemata siseriikliku õiguse kollisiooninormidest, ette päritoluriigi õiguse ainukohaldamise, või kas on tegu korrektiiviga, millega muudetakse siseriiklike kollisiooninormide alusel kohaldatavaks tunnistatud õiguse sisu vastavalt päritoluriigi nõuetele.

54 Neid sätteid analüüsides tuleb arvestada mitte üksnes nende sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osaks sätted on (19. septembri 2000. aasta otsus C-156/98: Saksamaa *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-6857, punkt 50; 7. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-306/05: SGAE, EKL 2006, lk I-11519, punkt 34, ja 7. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-162/09: Lassal, EKL 2010, lk I-9217, punkt 49).

55 Liidu õigusakti resolutiivosa on põhjendava osaga lahutamatult seotud, mistõttu seda tõlgendades tuleb vajaduse korral arvesse võtta kaalutlusi, mis viisid akti vastuvõtmiseni (29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-298/00 P: Itaalia *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-4087, punkt 97 ja seal viidatud kohtupraktika, ning eespool viidatud kohtuotsus Lassal, punkt 50).

56 EÜ artikli 47 lõike 2, artikli 55 ja artikli 95 alusel vastu võetud direktiivi eesmärk on selle artikli 1 lõike 1 kohaselt kaasa aidata siseturu nõuetekohasele toimimisele, tagades infoühiskonna teenuste vaba liikumise liikmesriikide vahel. Selle põhjendus 5 nimetab juriidiliste tõketena siseturu nõuetekohasele toimimisele õigusaktide lahknevust ja õiguskindluse puudumist selle kohta, milliseid siseriiklikke eeskirju selliste teenuste suhtes kohaldatakse.

57 Suurema osa elektroonilise kaubanduse aspektide osas ei näe direktiiv ette materiaalõiguse ühtlustamist, vaid määratleb „kooskõlastatud valdkonna", mille raames artikli 3 mehhanism peab selle direktiivi põhjenduse 22 kohaselt võimaldama infoühiskonna teenuste suhtes põhimõtteliselt kohaldada teenuseosutaja asukoha järgse liikmesriigi õigust.

58 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et teenuseosutaja asukoha järgse liikmesriigi õigus hõlmab tsiviilõiguse valdkonda, nagu ilmneb nimelt direktiivi põhjendusest 25 ja asjaolust, et direktiivi lisas on loetletud tsiviilõiguslikud õigused ja kohustused, mille suhtes artikli 3 mehhanismi ei kohaldata. Teiseks on selle kohaldamine teenuseosutaja vastutusele otsesõnu ette nähtud direktiivi artikli 2 punkti h alapunkti i teises taandes.

59 Direktiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 tõlgendamine eespool viidatud sätete ja eesmärkide alusel näitab, et direktiivis sätestatud mehhanism näeb ka tsiviilõiguses ette teenuseosutaja asukoha järgses liikmesriigis kehtiva materiaalõiguse nõuete järgimise. Kuna liidu tasandil puuduvad kohustuslikud ühtlustamissätted, siis võib teenuste osutamise vabaduse täieliku mõju tagada vaid see, kui tunnistada selle siseriikliku korra siduvust, millele seadusandja otsustas allutada teenuseosutajad ja need teenused. Direktiivi artikli 3 lõige 4 kinnitab sellist tõlgendust, kuna seal on täpsustatud tingimused, mille korral liikmesriigid võivad teha erandeid selle artikli lõikest 2, ning neid tingimusi tuleb lugeda ammendavaks.

60 Direktiivi artikli 3 tõlgendus peab samuti arvesse võtma selle artikli 1 lõiget 4, mille kohaselt ei kehtesta see seaduste kollisiooni käsitleva rahvusvahelise eraõiguse täiendavaid eeskirju.

61 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et direktiivi artikli 3 lõikes 1 esitatud siseturu eeskirja tõlgendus, mille tagajärjel kohaldatakse asukohajärgse liikmesriigi materiaalõigust, ei määra ära selle kvalifitseerimist rahvusvahelise eraõiguse normina. Nimelt kohustab see lõige liikmesriike peamiselt järgima seda, et nende territooriumil asutatud teenuseosutaja pakutud infoühiskonna teenused täidavad nendes liikmesriikides kooskõlastatud valdkonna alla kuuluvaid siseriiklikke sätteid. Sellise kohustuse kehtestamine ei kujuta endast kollisiooninormi, mis peaks lahendama konkreetse konflikti mitme erineva õiguse vahel, mida saab kohaldada.

62 Teiseks keelab artikli 3 lõige 2 liikmesriikidel piirata kooskõlastatud valdkonda kuuluvatel põhjustel teisest liikmesriigist pärit infoühiskonna teenuste osutamise vabadust. Seevastu ilmneb direktiivi artikli 1 lõikest 4, mida on tõlgendatud selle direktiivi põhjenduse 23 alusel, et vastuvõtvad liikmesriigid võivad põhimõtteliselt määrata oma rahvusvahelise eraõiguse alusel materiaalõiguse normid, mida kohaldatakse, tingimusel et sellega ei piirata elektroonilise kaubanduse teenuste osutamise vabadust.

63 Sellest tuleneb, et direktiivi artikli 3 lõige 2 ei eelda selle ülevõtmist konkreetselt kollisiooninormide vormis.

64 Siiski tuleb direktiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 sätteid tõlgendada nii, et tagatakse, et liidu seadusandja kasutatud kooskõlastamise tee võimaldab tegelikult tagada infoühiskonna teenuste vaba liikumist liikmesriikide vahel.

65 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba märkinud, et direktiivi kohustuslikke sätteid, mis on vajalikud siseturu eesmärkide saavutamiseks, peab saama kohaldada ka vaatamata neist erineva õigusnormi valimisele (vt selle kohta 9. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-381/98: Ingmar, EKL 2000, lk I-9305, punkt 25, ja 23. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-465/04: Honyvem Informazioni Commerciali, EKL 2006, lk I-2879, punkt 23).

66 Mis puudutab direktiivi artiklis 3 sätestatud mehhanismi, siis tuleb märkida, et artikli 3 lõike 1 alusel elektroonilise kaubanduse teenustele selle liikmesriigi õigusnormide kohaldamine, kus on teenuseosutaja asukoht, ei võimalda täielikult tagada nende teenuste vaba liikumist, kui teenuseosutajad peavad lõpuks vastuvõtvas liikmesriigis täitma rangemaid nõudeid, kui neile asukohajärgses liikmesriigis kehtivad.

67 Sellest tuleneb, et ilma et see mõjutaks artikli 3 lõikes 4 esitatud tingimustel lubatud erandeid, on artikliga 3 vastuolus, kui elektroonilise teenuse osutajale kehtivad rangemad nõuded, kui on ette nähtud selle teenuseosutaja asukoha järgses liikmesriigis kehtivas materiaalõiguses.

68 Eelnevat silmas pidades tuleb kohtuasjas C-509/09 esitatud kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei eelda siseriiklikku õigusse ülevõtmist konkreetselt kollisiooninormide vormis. Kuna aga on tegu kooskõlastatud valdkonnaga, siis peavad liikmesriigid tagama – ilma et see mõjutaks artikli 3 lõikes 4 esitatud tingimustel lubatud erandeid –, et elektroonilise teenuse osutajale ei kehti rangemad nõuded, kui on ette nähtud selle teenuseosutaja asukoha järgses liikmesriigis kehtivas materiaalõiguses.

Kohtukulud

69 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtutes pooleli olevate asjade üks staadium, otsustavad kohtukulude jaotuse siseriiklikud kohtud. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga, siis võib isik, kes leiab, et tema õigusi on rikutud, pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu kahju osas kas selle riigi kohtute poole, kus on teabesisu avaldaja asukoht, või selle riigi kohtute poole, kus on tema huvide kese. See isik võib kogukahju hüvitamise nõude asemel esitada ka nõude iga liikmesriigi kohtusse, mille territooriumil on või oli internetis avaldatud teabesisu kättesaadav. Neil kohtutel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle riigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud.**

2. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et see ei eelda siseriiklikku õigusse ülevõtmist konkreetselt kollisiooninormide vormis. Kuna aga on tegu kooskõlastatud valdkonnaga, siis peavad liikmesriigid**

tagama – ilma et see mõjutaks direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikes 4 esitatud tingimustel lubatud erandeid –, et elektroonilise teenuse osutajale ei kehti rangemad nõuded, kui on ette nähtud selle teenuseosutaja asukoha järgses liikmesriigis kehtivas materiaalõiguses.

Allkirjad